

Temat opracowania: **ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA NIEAUTORYZOWANE
TRANSAKCJE KARTAMI PŁATNICZYMI**

Autor opracowania: **Łukasz Kulik**

Data: **18.11.2013 r.**

W ostatnim czasie w mediach pojawiła się „krytyka” kart płatniczych, a w szczególności tych, które wykorzystują technologię zbliżeniową. Karty bezstykowe wyposażone zostały - jak większość obecnie użytkowanych kart na rynku - w mikroprocesor oraz dodatkowo w antenkę służącą do płatności zbliżeniowych. To właśnie chip, który posłużył do rozwoju kart zbliżeniowych, gwarantuje nam bezpieczeństwo transakcji. Zatem, moim zdaniem bezpieczeństwo kart zbliżeniowych pod względem zabezpieczenia, nie różni się od kart bez funkcji płatności zbliżeniowych.

Wraz ze wzrostem ilości kart płatniczych i dokonywanych nimi płatności pojawiają się kwestie odpowiedzialności za nieautoryzowane oraz nieuprawnione transakcje nimi. Do tej pory odpowiedzialność ta była uregulowana w Ustawie o elektronicznych instrumentach płatniczych. Obecnie ww. ustawa została uchylona i wszystkie kwestie reguluje Ustawa o usługach płatniczych, która ma na celu „*unormowanie sposobu świadczenia usług płatniczych oraz uregulowanie działalności polegającej na świadczeniu usług płatniczych w taki sposób, aby zapewniło to harmonizację świadczenia tych usług w całej Unii Europejskiej*”. Ustawa ta dokładnie określa grupę dostawców usług płatniczych, takich jak: banki, instytucje kredytowe, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz nową kategorię instytucji płatniczych takie jak np. krajowe instytucje płatnicze, biura usług płatniczych, agenci oraz oddziały tych podmiotów. Ustawodawca wprowadził kilka korzystnych z punktu widzenia użytkownika karty zmian, mianowicie nakłada większą odpowiedzialność na dostawcę tym samym zapewniając lepsze bezpieczeństwo użytkowników. Ustawa wskazuje również szczegółowo prawa i obowiązki stron umowy o świadczenie usługi płatniczej, w szczególności określając zasady odpowiedzialności dostawcy oraz płatnika. Należy zwrócić uwagę, że te regulacje odnoszą się do wszystkich wymienionych w ustawie transakcji płatniczych.

Punktem wyjścia do omawiania nieautoryzowanych transakcji jest art. 40 ust. 1 ustawy o usł.pł., który stanowi, iż „*Transakcję płatniczą uważa się za autoryzowaną, jeżeli płatnik wyraził zgodę na wykonanie transakcji płatniczej w sposób przewidziany w umowie między płatnikiem a jego dostawcą. Zgoda może dotyczyć także kolejnych transakcji płatniczych.*” W przypadku kart płatniczych jednym ze sposobów na wyrażenie zgody na transakcję jest np. kod PIN. Transakcja z wykorzystaniem kodu PIN będzie autoryzowana, jeżeli posiadacz karty wyraził na nią zgodę. Punkt 2 ww. artykułu wskazuje, że „*zgoda powinna być udzielona przez płatnika przed wykonaniem transakcji płatniczej albo kolejnych transakcji płatniczych, chyba że płatnik i jego dostawca uzgodnili, że zgoda może zostać udzielona także po ich wykonaniu*”. Natomiast transakcje, na które użytkownik karty nie wyraził zgody są nieautoryzowane, zachodzi wtedy wysokie prawdopodobieństwo, że osoba nieuprawniona posłużyła się kartą (np. złodziej). Przez takie nieuprawnione posłużenie się kartą klient zostaje okradziony z pieniędzy, które miał zapisane na

rachunku bankowym powiązany z kartą. Dlatego też istotne jest określenie jasnych zasad odpowiedzialności za tego typu transakcje.

W związku z pojawieniem się ust. o usł.pl. wprowadzono szereg nowych rozwiązań, jednym z nich jest pojęcie użytkownika zawarte w art. 2 pkt 34 ust. o usł.pl., którym może być osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność korzystania z usług płatniczych w charakterze płatnika lub odbiorcy. To nowe pojęcie użytkownika usługi płatniczej zastąpiło dotychczasową definicję „posiadacza”. Należy zaznaczyć fakt, iż pojęcie użytkownika pojawiało się dotychczas w stosunku do podmiotu, będącego jedną ze stron umowy o kartę płatniczą. Kolejnym nowym pojęciem na gruncie ust. o usł.pl. jest płatnik. Ustawowa definicja określa płatnika jako „osobę fizyczną, osobę prawną oraz jednostkę organizacyjną niebędącą osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, składającą zlecenie płatnicze”. Należy zaznaczyć, iż europejski ustawodawca miał na myśli osobę składającą zlecenie płatnicze, między innymi dokonującą płatności kartą płatniczą.

Użytkownik zobowiązany jest przez ustawę korzystać z instrumentu płatniczego zgodnie z umową ramową, ponadto w przypadku utraty, kradzieży, przywłaszczenia albo nieuprawnionego użycia instrumentu płatniczego, zobligowany jest do niezwłocznego zgłoszenia dostawcy zaistniałej sytuacji. Ustawa zaznacza, że użytkownik od chwili uzyskania instrumentu płatniczego, powinien podjąć niezbędne czynności mające na celu ochronę indywidualnych zabezpieczeń instrumentu płatniczego w szczególności określa jak powinien on należycie przechowywać instrument płatniczy. Należyta staranność związana jest z bezpiecznym przechowywaniem karty oraz ochroną kodu PIN. Pojęcie to jest dość nieostre i nie wynika z niego jasno jak ma postępować użytkownik aby dochować wymaganego obowiązku. Należy zaznaczyć, że należyta staranność rozumiana jest jako ogólnie wymagana, uzależniona od rozwoju rynku kart płatniczych w danym miejscu i czasie, a ponadto od stopnia edukacji użytkowników kart. Każdy użytkownik karty płatniczej od samego początku jej posiadania powinien pamiętać o kilku podstawowych zasadach, tj.:

- podpisaniu karty w odpowiednim polu;
- nie zapisywaniu numeru PIN na karcie jak również nie trzymania go zapisanego razem z kartą, np. w portfelu;
- pod żadnym pozorem nie należy ujawniać numeru PIN osobom trzecim;
- najlepiej, aby kod PIN nie składał się z prostych cyfr, np. 1234;
- nie tracić z oczu karty przy płatności w sklepie, nie pozwolić, aby sprzedawca wyszedł z kartą na zaplecze lub schował ją pod ladę;
- należy pamiętać, aby chronić kartę przed kradzieżą, szczególnie w czasie wzmożonego ruchu w sklepach, co sprzyja kieszonkowcom;
- chronić numery zapisane na karcie, takie jak: numer karty i inne poufne kody umożliwiające dokonanie transakcji nr CVV2/CVC2;
- pamiętajmy również, że na nasze pieniądze czekają również „hakerzy”, tak więc dokonując zakupów w Internecie należy upewnić się, że nie trafiliśmy na stronę podszywającą się pod rzeczywistość;
- pod żadnym pozorem nie odpisujemy na e-maile, które z pozoru wydają się wysłane z banku lub platform zakupowych, np. allegro.pl, przestępcy w tych e-mailach podszywają się m.in. za bank i proszą o weryfikację naszych danych w celach bezpieczeństwa. Należy pamiętać, aby nigdy nie wpisywać swojego numeru PIN oraz numerów i ważności kart służących do płatności w Internecie;

- zapiszmy w swoich telefonach komórkowych numer telefonu wskazany przez wydawcę, służący do zastrzeżenia kart. Pamiętajmy, że po zastrzeżeniu karty nie będziemy odpowiadać za nieuprawnione transakcje kartą.

Jeżeli dojdzie do kradzieży naszych pieniędzy, użytkownik powinien niezwłocznie zgłosić dostawcy nieautoryzowane, niewykonane lub nienależycie wykonane transakcje płatnicze, nie później niż w terminie trzynastu miesięcy od dnia obciążenia rachunku lub od dnia, w którym transakcja miała być wykonana. Po tym terminie roszczenia użytkownika względem dostawcy wygasają. Termin ten został znacznie wydłużony na korzyść klienta w porównaniu do wcześniejszych uregulowań, które znajdowały się w ustawie o elektronicznych instrumentach płatniczych, na gruncie uchylonej ustawy termin ten wynosił 14 dni. Przed wejściem w życie obowiązującej ustawy o usł. pł., art. 28 ust. 1 ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych stanowił, że posiadacz karty ponosił odpowiedzialność za transakcje z użyciem kodu PIN w przypadkach, gdy udostępnił kartę płatniczą bądź też ujawnił kod identyfikacyjny. Dlatego też, jeżeli doszło do transakcji z użyciem kodu PIN, należało przyjąć, iż transakcja była autoryzowana i posiadacz świadomie wyraził na nią zgodę. W obecnym stanie prawnym kwestia udowodnienia, że transakcja płatnicza została autoryzowana przez płatnika spoczywa na dostawcy tegoż użytkownika. Samo udowodnienie przez dostawcę, że transakcja została zarejestrowana przy użyciu instrumentu płatniczego nie świadczy o tym, że została ona autoryzowana przez płatnika. Dostawca zobowiązany jest wskazać inne okoliczności lub też udowodnić, że płatnik z premedytacją doprowadził do nieautoryzowanej transakcji bądź też nie dochował należytej staranności. Ponadto, na dostawcy ciąży obowiązek niezwłocznego zwrotu płatnikowi kwoty nieautoryzowanej transakcji, natomiast gdy płatnik korzysta z rachunku płatniczego - wymagany jest zwrot środków pieniężnych na konto do stanu sprzed nieautoryzowanej transakcji. Niemniej jednak, odpowiedzialność wydawcy karty nie jest bezwzględna. Ustawa przewiduje, że płatnik ponosi odpowiedzialność za nieautoryzowane transakcje do wysokości 150 euro przeliczanej według kursu średniego NBP. Jak już wcześniej wspominałem, zaznaczyć należy, że sytuacja ta dotyczy okresu do czasu zgłoszenia utraty, kradzieży, przywłaszczenia bądź też nieuprawnionego skorzystania z karty. Po dokonaniu zgłoszenia płatnik nie będzie odpowiadał za nieautoryzowane transakcje, chyba że świadomie doprowadził do takiej sytuacji.

Ponadto, użytkownik karty płatniczej może we własnym zakresie wykupić sobie dodatkowe ubezpieczenie karty płatniczej. Przy założeniu, że dochowa wszystkich omawianych wyżej obowiązków wynikających z należytej staranności, użytkownik nie będzie ponosił odpowiedzialności za nieautoryzowane transakcje. Jednakże płatnik poniesie pełną odpowiedzialność, jeżeli okaże się, że doprowadził do nieautoryzowanej transakcji umyślnie bądź też w wyniku celowego lub rażącego niedbalstwa.

Banki coraz częściej oferują tego typu usługę dla większego poczucia bezpieczeństwa posiadacza karty, np. w czasie wyjazdu na wakacje. Jest to dodatkowa usługa, za którą użytkownik musi zapłacić kilka złotych miesięcznie.

Karty płatnicze stały się nieodzownym czynnikiem codzienności na całym świecie, ciężko sobie wyobrazić życie bez ich obecności. Znajdują one zwolenników zarówno wśród młodzieży jak również ludzi starszych. Na przestrzeni kilku lat od momentu wprowadzenia ich na rynek, użytkownicy zdążyli się do nich przyzwyczaić i je zaakceptować, w przeciągu tego okresu zauważamy zmiany technologiczne, poprawiające bezpieczeństwo oraz zapewnienie jak najlepszej wygody użytkownikowi. Wraz z rozwojem kart płatniczych w Polsce zostały wprowadzone odpowiednie przepisy regulujące ten instrument płatniczy. Pierwsze regulacje wydawania, użytkowania kart, jak również

odpowiedzialności pojawiły się dopiero w 2002 w ustawie o elektronicznych instrumentach płatniczych. Przedtem regulacje te znajdowały się w regulaminach i umowach o elektronicznym instrumencie płatniczym. Obecnie uchwalona została ustawa o usługach płatniczych. Ust. o usł. pł. wprowadziła z dwu letnim opóźnieniem implementację Dyrektywy Unijnej PSD. Dyrektywa ta gwarantuje nam zgodność standardów we wszystkich krajach Unii Europejskiej, jest aktem prawa o wysokim stopniu harmonizacji. Przepisy ustawy mają na celu uregulowanie sposobu świadczeń usług płatniczych oraz jej działalności.

Źródło:

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych.